

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б/ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
педагогічних технологій та
освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р.,

протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Основи структурної лінгвістики»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійна програма «Філологія (прикладна лінгвістика)»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики

Схвалено на засіданні кафедри
теоретичної та прикладної лінгвістики
28 серпня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

— Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Гарант освітньо-професійної програми

— Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

Розробник: к.ф.н., доц., декан факультету педагогічних технологій та освіти
впродовж життя ЧЕРНИШ Оксана, к.ф.н., доцент кафедри теоретичної та
прикладної лінгвістики, АНДРУШЕНКО Олена

Житомир
2025 – 2026 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /OK7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 2

1. Опис початкової дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	нормативна
Модулів – 3	Спеціальність 035 «Філологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		3-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр 1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійних – 2,6	Освітній ступінь «бакалавр»	Лекції 32 год.
		Практичні 16 год.
		Лабораторні
		–
		Самостійна робота 42 год.
		Вид контролю: екзамен

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53% аудиторних занять, 47% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів з основними поняттями структурної лінгвістики та її методами дослідження, зокрема оволодіння структурними методами та прийомами аналізу мовних явищ різних рівнів.

Завдання курсу: закласти необхідні базові теоретичні знання про мову і мовлення з позицій структурної лінгвістики; ознайомити студентів з основними напрямками розвитку структурної лінгвістики та методами її дослідження; сформувані вміння використання наявних програм для автоматизації отриманих даних.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості використання методів, прийомів та технологій структурної лінгвістики у сучасному мовознавстві;
- пріоритетні напрямки досліджень структурної лінгвістики на теренах України та за її межами;
- основні поняття та категорійний апарат структурної лінгвістики;
- теоретичні основи опису мови і мовлення з позицій структурної лінгвістики;
- шляхи вирішення питань структурної лінгвістики в аспекті мови і мовлення, змісту і форми, мовного знаку та його специфіки, типології функціональних зв'язків тощо.

вміти:

- застосовувати методи структурної лінгвістики для розв'язання лінгвістичних завдань;
- послуговуватися основними поняттями та категорійним апаратом структурної лінгвістики;
- здійснювати опис мови і мовлення з позицій структурної лінгвістики;
- вирішувати питання структурної лінгвістики в аспекті мови і мовлення, змісту і форми, мовного знаку та його специфіки, типології функціональних зв'язків тощо.

Зміст навчальної дисципліни спрямований на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 035 «Філологія»:

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б/ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 4

програмних результатів навчання за спеціальністю 035 «Філологія»:

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Структурна лінгвістика як провідна галузь сучасного мовознавства.

Тема 1. Основні поняття та категорійний апарат структурної лінгвістики. Сутність поняття «структурна лінгвістика». Об'єкт, предмет і завдання структурної лінгвістики. Зв'язок з іншими лінгвістичними дисциплінами.

Тема 2. Історія становлення структурної лінгвістики. Передумови виникнення структурної лінгвістики та її місце у сучасному мовознавстві. Основні поняття, положення, напрямки та ознаки структуралізму. Нагальні питання структурної лінгвістики у східній та західній лінгвістичних традиціях.

Тема 3. Проблематика структурної лінгвістики. Нагальні питання структурної лінгвістики у східній та західній лінгвістичних традиціях.

Тема 4. Методологія досліджень структурної лінгвістики. Методи і методики структурної лінгвістики.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи та основні напрями практичного втілення структурної лінгвістики.

Тема 5. Структурна лінгвістика. Початки структуралізму. «Курс загальної лінгвістики» Ф. де Сосюра. Розрізнення понять «мовна діяльність», «мова» та «мовлення».

Тема 6. Практичне застосування структурної лінгвістики. Структурна лінгвістика Е. Сепіра, Л. Блумфільда, та Л. Єльмслева.

Змістовий модуль 3. Провідні напрямки структурної лінгвістики.

Тема 7. Школи структурної лінгвістики в західній Європі та Америці. Празька лінгвістична школа. Американська дескриптивна лінгвістика. Датський структуралізм. Глосематика. Українська школа структурної лінгвістики.

Тема 8. Принципи структуралізму в лінгвістиці. Розуміння структури. Теорія опозицій у дослідженні фонології, граматики та лексики. Аспекти досліджень структурної лінгвістики (фонетико-фонологічний, лексико-семантичний, морфемний, синтаксичний рівні та рівень тексту).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05-05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 5

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		Лекції	Практичні	Самост. та інд. робота
Змістовий модуль 1. Структурна лінгвістика як провідна галузь сучасного мовознавства				
Тема 1. Основні поняття та категорійний апарат структурної лінгвістики	10	4	2	4
Тема 2. Історія становлення структурної лінгвістики.	10	4	2	4
Тема 3. Проблематика структурної лінгвістики.	10	4	2	4
Тема 4. Методологія досліджень структурної лінгвістики.	12	4	2	6
Разом за змістовим модулем	42	16	8	18
Змістовий модуль 2. Теоретичні основи та основні напрями практичного втілення структурної лінгвістики				
Тема 1. Структурна лінгвістика. Початки структуралізму.	14	4	2	8
Тема 2. Практичне застосування структурної лінгвістики.	10	4	2	4
Разом за змістовим модулем	24	8	4	12
Змістовий модуль 3. Провідні напрями структурної лінгвістики				
Тема 1. Школи структурної лінгвістики в західній Європі та Америці.	12	4	2	6
Тема 2. Принципи структуралізму в лінгвістиці.	12	4	2	6
Разом за змістовим модулем	24	8	4	12
Усього годин	90	32	16	42

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття та категорійний апарат структурної лінгвістики.	4

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05-05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 6

2	Історія становлення структурної лінгвістики.	4
3	Проблематика структурної лінгвістики.	4
4	Методологія досліджень структурної лінгвістики.	4
5	Структурна лінгвістика. Початки структуралізму.	4
6	Практичне застосування структурної лінгвістики.	4
7	Школи структурної лінгвістики в західній Європі та Америці.	4
8	Принципи структуралізму в лінгвістиці.	4
Разом		32

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття та категорійний апарат структурної лінгвістики.	2
2	Історія становлення структурної лінгвістики.	2
3	Проблематика структурної лінгвістики.	2
4	Методологія досліджень структурної лінгвістики.	2
5.	Структурна лінгвістика. Початки структуралізму.	2
6.	Практичне застосування структурної лінгвістики.	2
7.	Школи структурної лінгвістики в західній Європі та Америці.	2
8.	Принципи структуралізму в лінгвістиці.	2
Разом		16

7. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота 1

Перегляд та коментування відео «Ferdinand de Saussure and structural linguistics».

Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=B5vhq3aRNjE&ab_channel=BellaRoss

Самостійна робота 2

Перегляд та коментування відео «Structural linguistics. The contribution of F. de Saussure. Langue and Parole».

Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=SXuIGMj6z_4&ab_channel=MeeraJames

Самостійна робота 3

Перегляд та коментування відео «F. De Saussure Dichotomies».

Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=3-chqvwPfWc&ab_channel=HMEnglish

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 7

Самостійна робота 4

Перегляд та коментування відео «Jacques Derrida: structure sign and play in the discourse of human sciences».

Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=T8sF8Itdpic&ab_channel=EnglishLiteratureGuide

8. Індивідуальні завдання

Підготувати усне повідомлення на одну із запропонованих тем:

1. Історія розвитку структурної лінгвістики.
2. Статус структурної лінгвістики в системі лінгвістичних наук.
3. Особливості вчення Ф. де Соссюра.
4. Поняття «мовна діяльність», «мова» та «мовлення».
5. Структурна лінгвістика Е. Сепіра.
6. Структурна лінгвістика Ж. Піаже.
7. Структурна лінгвістика Р. Якобсона.
8. Празька лінгвістична школа.
9. Американська дескриптивна лінгвістика.
10. Датський структуралізм. Глосематика.
11. Українська школа структурно лінгвістики.
12. Теорія опозицій у дослідженні фонології, граматики та лексики.
13. Етапи розвитку структуралізму.
14. Критика структурної лінгвістики.
15. Базові теоретичні положення структурної лінгвістики.
16. Поняття «системи» та «структури» у структурній лінгвістиці.
17. Пріоритетні напрямки дослідження структурної лінгвістики.

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) за джерелом інформації:

- *словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія;
- *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: обговорення проблемних питань, виконання тестових завдань.

2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, продуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 8

1) методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Основи структурної лінгвістики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Підсумкове оцінювання включає бали за поточну роботу студента під час лекційних та семінарських занять, виконання самостійної та індивідуальної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульної контрольної роботи здійснюється у режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Методи контролю засвоєння знань з дисципліни: індивідуальне та фронтальне усне опитування; виступ на практичних заняттях з презентацією, участь у дискусії; співбесіда; виконання модульної контрольної роботи; самоконтроль: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз; екзамен.

У дисципліні існує можливість врахування результатів неформальної освіти. За наявності сертифікату, посвідчення чи іншого документу, що підтверджує здобуття знань, компетенцій та результатів навчання з питань, пов'язаних з даною дисципліною, можливе перезарахування окремих тем або призначення додаткових балів (не більше 10).

11. Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) та підсумкового контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Основи структурної лінгвістики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Підсумкове оцінювання включає бали за поточну роботу студента під час

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 9

лекційних та семінарських занять, виконання самостійної та індивідуальної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульної контрольної роботи здійснюється у режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 10

12. Розподіл балів

Оцінювання досягнень здобувачів за дисципліною за кількісним критерієм здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F). Бали розподілені за темами дисципліни наступним чином:

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2		Змістовий модуль №3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
12	12	12	12	13	13	13	13	100

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Бали
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.05- 05.01/035.00.1/ Б /ОК7-2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 11

13. Рекомендована література

Основна література:

1. Гайдаєнко І.В. (2019). Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Загальне мовознавство» з теми «Історія мовознавства. Структуральні школи» для студентів спеціальності 014.01 середня освіта (українська мова та література) 035.01 філологія (українська мова та література) (денної та заочної форм навчання). Айлант.
2. Matthews P. (2003). A short history of structural linguistics. Cambridge university press.

Додаткова література:

1. Арешенков Ю.О. (2006). Основи лінгвістичних досліджень: Матеріали до спецкурсу для студентів філологічних спеціальностей. КрДПУ.
2. Вінтонів, М. (2013). Актуальне членування речення і тексту: Формальні та функційні вияви. Донецький нац. ун-т.
3. Загнітко А. (2012). Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. ДонНУ.
4. Савченко, Є.Ю. (2019). Фонетичні засоби актуалізації тематичного та рематичного компонентів речення в усному мовленні. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, (28), 165–176.
5. Andrushenko, O. (2021). Information-structural theory from functional grammar perspective. In New horizons of philological science (pp. 1–30). Baltija Publishing.
6. Doležel L. (2015). Prague Linguistic Circle Theoretical Schools and Circles in the Twentieth-Century Humanities. Routledge.
7. Gramigna, R. (2016). Rethinking theoretical schools and circles in the 20th-century humanities. Sign Systems Studies, 44(1/2), 251–254.
8. Hawkes T. (2003). Structuralism and Semiotics. Routledge.
9. Stankiewicz E. (2019). Baudouin de Courtenau. Anthology. The beginnings of structural linguistics. Indiana University Press.